

5. Міжнародний договір. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-65143>

6. Павко Я. Поняття міжнародного договору, його джерела та суб'єкти: термінологічні аспекти проблеми. Віче, № 12, червень 2013. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/3721/>

7. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 черв. 2004 р. № 1906-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>

8. Рагуліна К.А. Вплив міжнародних договорів на національне законодавство України : загальнотеоретичний аспект. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Одеса, 2018. № 35. Том 1. С. 32-36.

9. Тищенко Ю. Міжнародний договір у регулюванні відносин колізійного права. Зовнішня торгівля : економіка, фінанси, право. 2023. № 4. С. 62-72. DOI: 10.31617/3.2023(129)06

10. Чернега В.М. Розвиток законодавства та науки Міжнародного приватного права за час функціонування однойменного закону. Право і суспільство. 2023. № 2. Т. 2. С. 95-101. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.2.2.15>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-582-5-52>

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Денисяк Микола Миколайович

здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії

з міжнародного права

Міжнародного гуманітарного університету

м. Одеса, Україна

У сучасному світі забезпечення продовольчої безпеки та сталого розвитку в аграрній сфері є ключовими викликами, що вимагають комплексного міжнародно-правового регулювання. Продовольча безпека визначається як стан, за якого всі люди в будь-який час мають фізичний, соціальний та економічний доступ до достатньої, безпечної та поживної їжі, яка задовольняє їхні харчові потреби та уподобання для активного та здорового життя [1]. Сталий розвиток в аграрній сфері

передбачає баланс між економічним зростанням, охороною довкілля та соціальною справедливістю, з акцентом на збереження ресурсів для майбутніх поколінь [2]. Міжнародне право відіграє провідну роль у формуванні норм, що сприяють досягненню цих цілей, через універсальні декларації, конвенції та рекомендаційні документи.

Право на достатнє харчування є фундаментальним елементом міжнародного права прав людини. Воно закріплене в Загальній декларації прав людини 1948 р., де ст. 25 проголошує право кожної людини на достатній рівень життя, включаючи харчування [3]. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 р. у ст. 11 зобов'язує держави до поступової реалізації права на достатнє харчування через економічні, екологічні та соціальні політики, спрямовані на викорінення бідності та забезпечення людських прав [4]. Ці норми пов'язані з трансформацією продовольчих систем, де верховенство права сприяє емпайерменту маргіналізованих груп, справедливому доступу до землі, води та ресурсів, а також прискоренню прогресу до нульового голоду відповідно до Цілі сталого розвитку 2 [4]. У контексті аграрної сфери право на харчування тісно переплітається з принципом продовольчого суверенітету, який дозволяє країнам визначати сталі політики з урахуванням культурної та продуктивної різноманітності.

Сталий розвиток в аграрній сфері регулюється через глобальні ініціативи Організації Об'єднаних Націй. Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року (A/RES/70/1) встановлює Ціль 2: ліквідувати голод, досягти продовольчої безпеки, покращити харчування та сприяти сталому сільському господарству, з конкретними завданнями щодо подвоєння продуктивності дрібних виробників, впровадження стійких практик та збереження генетичного різноманіття [1]. Адіс-Абебська програма дій (A/RES/69/313) акцентує на масштабуванні зусиль для подолання голоду через стале сільське господарство, підтримку дрібних фермерів та жінок, з посиленням на Принципи відповідального інвестування в сільське господарство та продовольчі системи Комітету з всесвітньої продовольчої безпеки (далі – CFS) [1]. Документ «Майбутнє, якого ми прагнемо» (A/RES/66/288) підтверджує право на безпечне харчування та закликає до впровадження Добровільних керівних принципів відповідального управління володінням землею, рибальством та лісами CFS [1]. Ці норми підкреслюють необхідність інтеграції екологічних підходів, таких як агроекологія, для протидії зміні клімату та втраті біорізноманіття [4].

Організація з питань продовольства та сільського господарства (далі – FAO) надає правову підтримку державам-членам у забезпеченні продовольчої безпеки та сталого сільського господарства. Юридична служба FAO сприяє інтеграції біорізноманіття та змін клімату в управління аграрно-харчовими системами через науково обґрунтований та

правозахисний підхід [5]. Вона акцентує на законодавстві, що узгоджує право на достатнє харчування з правом на здорове довкілля, сприяючи стійким практикам, таким як регенеративне сільське господарство та екосистемні підходи в агрономії, рибальстві та лісництві [5]. Стратегії FAO, включаючи Стратегію щодо змін клімату та План дій з інтеграції біорізноманіття, спрямовані на посилення політики, управління та потенціалу для сталого використання ресурсів [5, с. 3].

Міжнародне продовольче право охоплює принципи, регулювання та стандарти, що забезпечують безпеку, захист здоров'я та інтереси споживачів. Воно базується на процесі аналізу ризиків, включаючи оцінку, управління та комунікацію ризиків. Кодекс Аліментаріус (розроблений FAO та ВООЗ) встановлює глобальні стандарти безпеки, якості та торгівлі харчовими продуктами [2]. Угоди СОТ, такі як Угода про санітарні та фітосанітарні заходи, регулюють торговельні обмеження на основі наукових доказів, тоді як принцип превентивності дозволяє заходи проти потенційних ризиків без повної наукової певності, особливо для ГМО та охорони довкілля [2]. Ці норми інтегруються з багатогранністю сталого розвитку, що поєднує економічний ріст, екологічний захист та соціальне благополуччя, як визначено в звітах ООН.

Інтелектуальна власність та генетичні ресурси рослин для продовольства та сільського господарства (далі – PGRFA) впливають на продовольчу безпеку в країнах, що розвиваються. Міжнародний договір про PGRFA 2001 р. сприяє збереженню, сталому використанню та розподілу вигод через Многосторонню систему доступу до культур, забороняючи ІВ, що обмежують такий доступ [6]. Угода ТРІПС вимагає патентоздатності мікроорганізмів та захисту сортів рослин через патенти чи *sui generis* системи, з гнучкістю для захисту громадських інтересів та харчування (ст.ст. 7 та 8) [6]. Конвенція про біологічне різноманіття регулює збереження біорізноманіття та розподіл вигод, захищаючи агробіорізноманіття та традиційні знання (ст. 8(j)) [6]. Ці режими балансують інновації з доступністю насіння для дрібних фермерів, але ризикують обмежити продовольчу безпеку через зростання витрат та залежність від комерційних насін.

Політики Європейського Союзу впливають на продовольчі системи через сільське господарство, торгівлю, навколишнє середовище та добробут тварин. Закон про сталі продовольчі системи пропонується як рамкове законодавство з визначеннями, принципами та цілями, що зобов'язують усі харчові політики, включаючи Спільну сільсько-господарську політику [7]. Рекомендації включають застосування принципів стійкості до імпорту, системний підхід до оцінки стійкості, скорочення викидів парникових газів та забруднення. Новий рамковий управління передбачає Національні плани стійких продовольчих

систем (NSFPs) з регулярними переглядами, громадським моніторингом та індикаторами [7]. Забезпечення справедливості в ланцюгах постачання вимагає регулювання корпоративної відповідальності, переходу до екологічного тваринництва та вирівнювання торгівельної політики з принципами Farm to Fork.

Емергуючі політики в продовольстві та сільському господарстві фокусуються на стійкості та резиліентності систем, особливо в країнах, що розвиваються, через аналіз питань, таких як кліматична адаптація, торгівельні виклики та інновації [8].

Отже, міжнародно-правові аспекти забезпечення продовольчої безпеки та сталого розвитку в аграрній сфері формують комплексну систему норм, що поєднують права людини, екологічні принципи та економічні регулювання. Ефективна імплементація вимагає координації на національному рівні з урахуванням глобальних стандартів для досягнення Цілей сталого розвитку.

Література:

1. Food security and nutrition and sustainable agriculture. Sustainable Development Knowledge Platform. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/topics/topics/foodagriculture/decisions> (дата звернення: 14.12.2025).

2. Researching International Food Law. GlobaLex. URL: https://www.nyulawglobal.org/globalex/international_food_law.html (дата звернення: 14.12.2025).

3. Framework Law on the Right to Food and Food Sovereignty. Latin American and Caribbean Parliament. URL: <https://parlatino.org/wp-content/uploads/2017/09/derecho-alimentacion-soberania-ing.pdf> (дата звернення: 14.12.2025).

4. Rule of Law for Food Systems Transformation. International Development Law Organization. URL: https://www.idlo.int/sites/default/files/2023/other/documents/for_web_-_rule_of_law_for_food_systems_transformation.pdf (дата звернення: 14.12.2025).

5. The role of legislation in reconciling the right to food and the right to a healthy environment. Food and Agriculture Organization of the United Nations. URL: <https://www.fao.org/legal-services/resources/detail/en/c/1638859/> (дата звернення: 14.12.2025).

6. Food Security and Intellectual Property Rights in Developing Countries. International Environmental Law Research Centre. URL: <https://ielrc.org/content/w0303.pdf> (дата звернення: 14.12.2025).

7. Sustainable Food Systems Law: Recommendations for a Meaningful Transition. Seas at Risk. URL: <https://seas-at-risk.org/wp-content/uploads/2023/04/SUSTAINABLE-FOOD-SYSTEMS-LAW-Recommendations-for-a-meaningful-transition.pdf> (дата звернення: 14.12.2025).

8. Food and Agriculture: Emerging Policy Issues. International Institute for Sustainable Development. URL: <https://www.iisd.org/projects/food-and-agriculture-emerging-policy-issues> (дата звернення: 14.12.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-582-5-53>

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ АНТИДЕМПІНГОВИХ ЗАХОДІВ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Кілочек Анастасія Андріївна

здобувачка доктора філософії

кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права

Державного торговельно-економічного університету

м. Київ, Україна

У сучасних умовах глобалізації міжнародної торгівлі демпінг залишається одним із найбільш поширених проявів недобросовісної конкуренції. Його сутність полягає в експорті товарів на зовнішні ринки за цінами, нижчими за їхню економічно обґрунтовану вартість. Наслідком такої практики є зростання економічних збитків для вітчизняних галузей, оскільки споживчий попит зміщується на користь імпортних товарів, ціна яких не відображає повного обсягу виробничих витрат, зокрема податкового навантаження, витрат на оплату праці, матеріальних ресурсів та логістику. У результаті національні товаровиробники опиняються в нерівних конкурентних умовах, що обмежує їхні можливості збереження ринкових позицій.

За таких обставин проблема демпінгу набуває особливої актуальності для України в умовах повномасштабної війни, оскільки руйнування інфраструктури, виробничих потужностей та ускладнення логістичних процесів додатково послаблюють здатність вітчизняних підприємств протистояти зовнішньому конкурентному тиску.

У зв'язку з цим, національні товаровиробники потребують ефективних механізмів захисту своїх економічних інтересів. Одним із таких механізмів є звернення до уповноваженого державного органу із заявою про порушення проведення антидемпінгового розслідування щодо імпорту товарів, відповідно до зобов'язань в межах членства у Світовій організації торгівлі (далі – СОТ) та положень Угоди про застосування